

Muistio sairausajan palkkaa koskevien reformien työllisyysvaikutuksista

Tässä muistiossa arvioidaan, millaisella reformilla sairauspäivärahan omavastuuajan palkkaan voidaan saada aikaan keskimäärin kahden sairauspoissaolopäivän vähennys henkilötyövuositasolla. Mahdollisia uudistuksia ovat täysi palkattomuus ("karenssi") tietyiltä päiviltä, omavastuuajalta maksettavan palkan alentaminen tietyllä prosenttiosuudella, tai näiden kahden yhdistelmä. Laskelmiin liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Taulukko 1: arviot reformien vaikutuksista

Reformi	Vaikutus työpäiviin/htv
2 päivän karenssi	+2,1
1 päivän karenssi	+1,2
1 päivän karenssi ja lopun omavastuuajan palkan alentaminen 85 prosenttiin	+2
Omavastuuajan palkan alentaminen 60 prosenttiin	+2

Taustaa

Työsopimuslain 11. pykälä määrää, että yli kuukauden työsuhteessa ollut työntekijä on oikeutettu täyteen sairausajan palkkaan sairastumispäivältä ja seuraavalta yhdeksältä päivältä. Tätä kutsutaan sairauspäivärahan omavastuuajaksi. Omavastuuajan jälkeen työntekijä voi saada Kelalta sairauspäivärahaa. Alan työehtosopimuksen tai työntekijän henkilökohtaisen työsuhteen perusteella työnantaja voi maksaa sairausajan palkkaa myös omavastuuajaa pitemmältä ajalta. Tällöin Kela maksaa korvauksen suoraan työntekijälle.

Tietopohja

Alle 10 päivää kestävien sairauspoissaolojen tilastointi on puutteellista. Tämän muistion tietopohja muodostuu työnantajasektoreittain. Yksityisen sektorin osalta käytetään EK:n työaikatiedustelun tietoja, kunnallisen sektorin osalta Työterveyslaitoksen Kunta10-tutkimuksen tietoja ja valtion osalta Valtion työmarkkinalaitoksen toimittamia tietoja. Muita työnantajasektoreita ei ole sisällytetty. Alla esitetään kuvailevia tietoja sairauspoissaoloista. Luvut kuvaavat menetettyjä työpäiviä eivätkä sisällä työtapaturmista johtuvia poissaoloja.

Taulukko 2: kuvailevia tietoja sairauspoissaoloista

Työnantajasektori	Työntekijät, %	Poissaolopäiviä/htv	Poissaolopäivistä 1-3 päivää kestäneistä jaksoista, %	Poissaolopäivistä 1-10 päivää kestäneistä jaksoista, %
Kunnat	21,2	11	22	42
Valtio	5,2	9	31	52
Yksityinen	73,6	10	16	28
Yhteensä	100,0	10	18	32

Laskelmassa ei oteta huomioon muita vaikutuksia, joista tärkeitä voivat olla mm. seuraavat.

- Presenteeismi eli sairaana töihin tuleminen ja sen negatiiviset vaikutukset työntekoon. Sairausajan palkan alentaminen lisääisi myös sairaiden työssäkäyntiä ja tämä heikentäisi keskimääräistä tuottavuutta ja mahdollisesti lisääisi tartuntavaikutusten kautta sairauspoissaoloja.
- Omavastuuajan palkan alentaminen voi pidentää pitkiä poissaoloja (Johansson & Palme 2005).
- Omavastuuajan palkka on osa työntekijöiden kompensatiota, ja tämän kompensatio-osan alentaminen voi nostaa vaateita muiden kompensatian osien kuten palkan osalta.

Liite: Käyttäytymisoletukset ja laskelmien taustat

Laskelmien taustaa havainnollistetaan kahden päivän karenssin laskelmalla. Joustolla tarkoitetaan sairauspoissaolojen keston suhteellista muutosta suhteessa sairausajan palkan tai korvaustason suhteelliseen muutokseen. 1-10 päivää kestäneisiin poissaoloihin sovelletaan jouston arvoa 1, ja tätä pidempiin poissaoloihin jouston arvoa 0,5. Kansallisessa ja kansainvälisessä kirjallisuudessa arvioidaan jouston arvoksi tyypillisesti yksi (Böckerman ym. 2015, Johansson & Palme 2005, Ziebarth & Karlsson 2014). Pitkiin poissaoloihin olemme soveltaneet alemmaa jouston arvoa, koska reformi koskee vain poissaolojakson alkupäätä.

Laskelma kahden päivän karenssin vaikutuksesta tehdään kolmessa osassa.

- Keskimääräisestä 10 poissaolopäivästä enintään 2 päivää kestäneissä jaksoissa on 1,16 päivää. Näiden päivien osalta sairausajan palkka alenee 100-prosenttisesti. Poissaolopäivien vähenemä on siis 1,16 päivää.
- 3-10 päivää kestäneissä poissaoloissa on 2,08 poissaolopäivää. Näiden päivien osalta sairausajan palkan arvioidaan alenevan noin 64 prosenttiin. Arvio tulee oletuksesta, että poissaolojaksojen pituudet ovat jakautuneet tasaisesti tällä välillä. Esimerkiksi päivän poissaolon efektiivinen korvausaste koostuu kahdesta karenssipäivästä ja yhdestä täysin korvatusta päivästä ollen 33 %. Keskipistemenetelmällä arvioiden korvaustason suhteellinen muutos on 43,5 %. Vastaavansuuruinen suhteellinen muutos keskipistemenetelmää käyttäen päivissä tarkoittaa 0,75 päivän vähenemää.
- Yli 10 päivää kestäneissä poissaoloissa on 6,77 päivää. Nämä poissaolot kestävät keskimäärin 60 päivää, joista 10 päivää vietetään omavastuujalla ja 50 päivää Kelan sairauspäivärahakorvauksella. Jälkimmäisen osalta oletetaan Böckerman ym. (2015) perusteella korvausasteeksi 62 %, jolloin efektiivinen korvaustaso koko 60 päivän ajalta on ennen reformia 68,3 % ja reformin jälkeen 65,0 %. Vähenemä näistä päivistä on 0,17 päivää.
- Yhteensä päivien vähenemä on siis 2,1 päivää.

Viitteet

Böckerman, P., Kanninen, O. & Suoniemi, I. (2015). A kink that makes you sick: the effect of sick pay on absence in a social insurance system. PT Työpapereita 297.

Johansson, P. & Palme, M. (2005). Moral hazard and sickness insurance. *Journal of Public Economics*, 89: 1879-1890.

Ziebarth, N. & Karlsson, M. (2014). The effects of expanding the generosity of the statutory sickness insurance system. *Journal of Applied Econometrics*, 29: 208-230.